

Vangistusõigus

Vangistusõiguse peamine allikas on **vangistusseadus**, kitsamalt võttes vangistusseaduse see osa, mis käsitleb vabadusekaotuslike karistuste täideviimist. Vangistusseaduse kõrval on veel rida muid õigusakte (valitsuse, justiitsministri, sotsiaalministri määrused), mis täpsustavad vabadusekaotuslike karistuste täideviimise korda. Vangistusseadusest tulenev vangistusõigus on kõige mahukam kriminaaltäitevõiguse haru.

Vangistusõigus ei ole muudest õigusharudest isoleeritud. Näiteks need vangistusseaduse sätted, mis käsitlevad isiku põhiõiguste piiramist, on riigiõiguslikud; sotsiaalhoolekannet ja vanglateenistust reguleerivad sätted aga on vaadeldavad töö- ja sotsiaalõiguse normidena.

Vangistusseadus

[Vangistusseadus](#) [1] reguleerib vangistuse, aresti, eelvangistuse ja karistusjärgse kinnipidamise täideviimise korda, samuti vanglateenistuse ning vanglaametniku mõistet ja tingimusi. Vangistusseadus sisaldab nii norme, mis reguleerivad otseselt vangi õigusi ja kohustusi, kui ka norme, mis käsitlevad kinnipidamist arestimajas ja Eesti õiguses uudset instituuti: karistusjärgset kinnipidamist.

Vangistusseaduse esimeses paragrahvis on toodud seaduse reguleerimisala. Samuti leiab seaduse algusest erisused võrreldes haldusmenetluse seadusega. Seejärel sätestab seadus kinnipeetava, karistusjärgselt kinnipeetava, arestialuse ja vahistatu mõiste. Tähtis on teha vahet vahistatul ja kinnipeetaval, sest nende õigused on mõnevõrra erinevad. Näiteks võib vahistatu saada pakke, kinnipeetav aga mitte, vahistatul on õigus kanda isiklike riideid, kinnipeetav on kohustatud kandma vanglarõivastust.

Üldkeelse mõiste vang asemel räägib vangistusseadus kinnipeetavatest ja vahistatutest.

- **Kinnipeetav** on kohtus süüdi mõistetud isik, kes kannab vanglas karistust (vangistust).
- **Vahistatu** on isik, kellele on tõkendina kohaldatud vahistamist ja kes kannab vanglas eelvangistust. Vanglas viibivast vahistatust saab kinnipeetav hetkel, kui vahistatu suhtes tehtud süüdimõiste kohtuotsus jõustub ja karistus pööratakse ettenähtud korras täitmisele.

Vangistuse täideviimist reguleerivad vangistusseaduse 2. ja 3. peatükk. Sealt leiab kinnise ja avavangla definitsiooni ja vanglate üldtingimused, samuti põhialused kinnipeetava paigutamiseks ja ümberpaigutamiseks. Eraldi jaod käsitlevad:

- kinnipeetava vanglasse vastuvõtmisel läbiviidavaid toiminguid
- kinnipeetava vanglavälist suhtlust ja selle eesmäärke
- haridust ja tööd
- olmetingimusi ja tervishoidu
- sotsiaalhoolekannet
- kinnipeetava distsiplinaarset mõjutamist
- julgeoleku tagamist vanglas ja

- kinnipeetava vabastamist

Erisused näeb seadus ette noore kinnipeetava vangistuse täideviimisele (nt § 63 lg 2, §-d 77-84).

Vahistatuna vanglas viibiva isiku õigusi ja kohustusi reguleerivad vangistusseaduse 1., 2., ja 7. peatükk koos 5. peatükis toodud erisustega. Eelvangistust kannab vahistatu kinnise vangla eelvangistusosakonnas. Vahistatu viibib ööpäev läbi lukustatud kambris, välja arvatud aeg, kui ta töötab ja õpib. Vahistatu soovil võimaldatakse tal vähemalt üks tund päevas viibida vabas õhus.

Vahistatu kamber ei erine kinnipeetava kambrist. Sarnaselt kinnipeetavaga avatakse vahistatule isiklik toimik ja vanglasisene isikuarve. Erinevalt kinnipeetavast ei ole vahistatul aga õigust saada pikaajalisi kokkusaamisi. Vahistatule lubatakse lühiajalisi kokkusaamisi, kui prokurör ei ole seda õigust pooleliolevast kriminaalmenetlusest tingituna piiranud. Nagu kinnipeetaval on vahistatul õigus kirjavahetusele ja telefoni kasutamisele, õigus jälgida raadio- ja telesaateid ning lugeda ajalehti ja ajakirju. Raadio- ja telesaadete jälgimiseks peab vangil aga olema kambris isiklik raadio või televiisor, mille kasutamist annab vangla vangistusseadusest lähtudes.

Vangistusseaduse **6. peatükk**, mis **reguleerib täideviimise korraldust**, annab vangla mõiste, sätestab nõudmised vangla kodukorrale ning vanglateenistuse ja vanglakomisjoniga seonduva.

Vangistusseadus on eriseaduseks haldusmenetluse seaduse, riigivastustuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse suhtes. Kui vangistusseaduses on sätestatud erisus üldnormist, siis tuleb lähtuda vangistusseadusest. Näitena võib tuua erisuse kinnipeetava vaidemenetluses. Erinevalt haldusmenetluse seadusest on vangistusseaduses sätestatud kinnipeetavatele kohustuslik kohtueelne vaidemenetlus, see tähendab, et kinnipeetav saab kohtusse pöörduda alles siis, kui samas asjas on läbitud vaidemenetlus. Erinevalt riigivastustuse seadusest on kinnipeetaval õigus kahju hüvitamise nõudega pöörduda kohtusse pärast seda, kui sama nõuet on vanglas menetletud.

Vangistusseadus reguleerib ka aresti täideviimist, kuid aresti kandmine ei toimu vanglas. Aresti kantakse politseiasutuse arestimajas. Arestimajad kuuluvad siseministeeriumi haldusalasse.

2009. aastal ilmus „Vangistusseadus. Kommenteeritud väljaanne“, mille autoriteks on Lauri Madise, Priit Pikamäe ja Jaan Sootak (kirjastus Juura, 2009). Kommentaarid käsitlevad üksikasjalikumalt vabadusekaotuslike karistuste täideviimist puudutavaid vangistusseaduse sätteid. Raamatu teine, täiendatud ja ümbertöötatud väljaanne ilmus 2014. aastal, kui möödus viis aastat vangistusseaduse kommentaari esimese väljaande trükist. See kaasajastab ja täiendab esimest väljaannet.

[Vangistusseaduse alusel antud määrused](#) [2]

Allikas URL: <https://www.vangla.ee/et/uudised-ja-arvud/vangistusoiigus>

Lingid:

[1] <https://www.riigiteataja.ee/akt/104032011017&leiaKehtiv>

[2] <https://www.vangla.ee/et/vangistusoiigus/vangistusseaduse-alusel-antud-maarused>